

מערך הדרכת שטח באנדרטת נצר אחרון

פרויקט פנים. יום. זיכרון

מערך הדרכה זה מיועד למדריכים נצר אחרון הנמצאת בשביל המחבר שבין יד ושם והרצל. ההדרכה באתר מורכבת משני חלקים: הסבר על האנדרטה עצמה והקרנת סרט אנימציה קצר המתאר את סיפור חייו של אמנון זילברשפיץ, חלל נצר אחרון המונצח באנדרטה, ושדרכו נעסוק בחשיבות ההנצחה של אלו שאין מי שיזכור אותם. שני ייצוגים אמנותיים אלו מציגים את אותו הנושא באופנים שונים: האחד מספר את סיפורם של כלל חללי נצר אחרון, ואילו האחר מספר סיפור אישי בתוך הקשר זה. שני ייצוגים אלה מוסיפים נדבכים של משמעות זה לזה. תוכלו לבחור לפתוח בהדרכה על הסרט או על האנדרטה, בהתאם לקבוצה או לייצוג שתמצאו להתמקד בו.

תוכניות חינוכיות: הדס סבתו, אוריה גולדנברג כספי **כתיבה:** יואב הרמן **עריכה:** נעמה כהן **מנהלות המיזם:** יטבת פייראיון - וייל ולירן ליפשיץ

חלק א'

היכרות עם האנדרטה ועם המרחב שסביבה

1. בהגעה אל האנדרטה נשאל את הקבוצה: מה האנדרטה מסמלת? איזו אווירה היא מייצרת? מהו הסיפור שהיא מספרת לנו? (תשובות אפשריות: בית הרוס, ספינה טבועה)
2. היכרות עם המושג נצר אחרון. נשאל את הקבוצה: האם תוכלו להסביר מה מייצגת האנדרטה? אילו חללים היא מנציחה? האם מישוהו מכיר את המושג נצר אחרון?

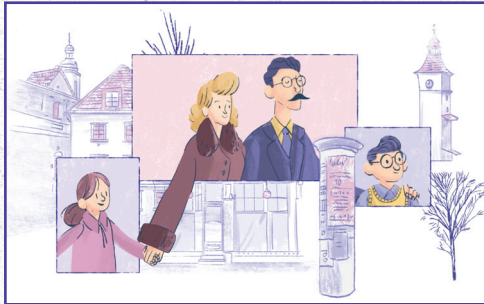
שאלה למיטיבי לכת

לאחר שנסביר מהו נצר אחרון, נבקש מהמשתתפים להביט באנדרטה שנית, לבחון את האלמנטים שמרכיבים אותה - החומר, העיצוב, המקום שהיא מוצבת בו - ולהסביר את בחירותיו של היוצר.

3. הדרכה על האנדרטה

בשנת 2002 יצא לדרך מחקר מקיף של צוות חוקרים של היחידה להנצחת החייל במטרה לאתר את כל הלוחמים במלחמת העצמאות שהיו ניצולי שואה ושריד אחרון לבני משפחתם שמתו במלחמה. אנדרטה זו, שיצר האמן מיכה אולמן בשנת 2004, מנציחה את כל אותם 147 ניצולי שואה אשר היו נצר אחרון למשפחתם ונהרגו במלחמת העצמאות. האנדרטה ממוקמת בחלקו הדרומי של הר הרצל, בסופו של "השביל המחבר" - השביל המחבר בין יד ושם להר הרצל, שמסמל את הקשר בין שואה לתקומה ושנפרץ בידי תנועות נוער בשנת 2002.

האנדרטה, הבנויה מאבן ירושלמית, מורכבת משני חלקים. חלקה האחד של האנדרטה מעוצב בצורת בית עומד שחזיתו נעקרה ממנו ונראה כמו בור גדול. חלקה האחר של האנדרטה הוא חזית הבית שנעקרה, המונחת על האדמה, ועליה כתובים שמות הנופלים. על אבן דרך למרגלות האנדרטה כתב האמן מיכה אולמן:

**"הבית שהיה שם - ואיננו.
הבית שיכלו לבנות פה - ולא יקום.
הם היו נצר אחרון לביתם - ואינם".**

שני החלקים הנפרדים המרכיבים יחד את האנדרטה השלמה מסמלים את שני הבתים - זה שהפסיק להתקיים וזה שלא קם. הבית העומד שחזיתו נעקרה מסמל את ביתם באירופה, ואילו הבית שמונח על האדמה מסמל את תהליך הקמתו של בית חדש אשר לא צלח. שני הבתים יחד נדמים כאוניית מעפילים בדרכה מאירופה לישראל, והם מנציחים יחד את סיפור עלייתם ונפילתם של לוחמי נצר אחרון.

לתשומת ליבכם

אין מדובר בניצולי שואה שנפלו במלחמות ישראל, אלא בניצולי שואה שהיו שריד אחרון למשפחתם ונפלו במלחמת העצמאות.

חלק ב'

"שארית"

לפני הצפייה נספר על פרויקט "פנים. יום. זיכרון".

פרויקט פנים. יום. זיכרון הוא מיזם אמנותי המנציח זיכרונות מחייהם של נופלים ונופלות באמצעות סרטי אנימציה. רסיסי זיכרון, רגעים קטנים בחייהם של הנופלים שחבריהם וקרוביהם בחרו לשתף, מתעוררים לחיים על המסך. בבסיס הפרויקט עומדת האמונה ביכולתם של הסרטים לספק נקודת מבט נוספת, אישית ולאומית, על יום הזיכרון ועל משמעותו בחברה הישראלית. יוצרי אנימציה מגוונים נרתמו למשימה והנציחו רגעי מפגש וחסד בחיי הנופלים. הפרויקט, שמונה יותר מ-40 סרטים, נהיה למאגר זיכרונות ישראלי וירטואלי.

למדריך

הצעות לצפייה בסרט "שארית" באתר האנדרטה: (ברקוד מופיע בראש העמוד)

- כל משתתף יסרוק את הקוד לטלפון האישי שלו ויצפה בסרט עם אוזניות.
- אם הקבוצה קטנה, ניתן להקרין את הסרט לכולם יחד על גבי טאבלט.
- אם הקבוצה גדולה, ניתן לחלק את המשתתפים לזוגות או לקבוצות קטנות ולאפשר להם לצפות בסרט יחד במכשיר טלפון אחד.
- ניתן גם להשמיע את הסאונד של הסרט ולבקש מכל אחד מהמשתתפים לצפות בסרט בטלפון האישי בלי סאונד. היתרון של אפשרות זו היא תחושת הצפייה המשותפת.
- כדי לצפות בסרט, יש לסרוק את הקוד המופיע בסוף מערך ההדרכה. מומלץ להדפיס את הקוד בכמה עותקים כדי שהמשתתפים יסרקו אותו בקלות במהלך ההדרכה באתר.

נצפה בסרט האנימציה "שארית" לזכרו של אמנון זילברשפיץ.

למדריך

מומלץ מאוד לצפות בסרט כמה פעמים לפני הצפייה המשותפת. זהו סרט קצר, אך עשיר במוטיבים. לדוגמה:

- מסגרות:** הסרט עושה שימוש חוזר בדימוי המסגרת. נשים לב מי במסגרת ומי מחוץ לה.
- הרקע:** מאחורי המסגרות מופיע רקע משתנה המעוצב כתפאורה המציגה את המקום ואת הזמן. רצף ה"תפאורות" מספר כשלעצמו סיפור היסטורי.
- הפסקול:** הסאונד של הסרט מתאר גם הוא את סיפור חייו של אמנון.
- הפרפר:** מוטיב החוזר לאורך כל הסרט ומסמל את חירות הרוח, וכן את היות החיים בני חלוף.

הנחיה לפני צפייה

האנימטור בורא עולם כמעט בלי מגבלות. משמעות המילה אנימציה בעברית היא הנפשה, וכשמה כן היא: מפייחה רוח חיים בדמויות, בסיפור. במהלך הצפייה שימו לב לאמצעי המבע הקולנועיים שהיוצרים בחרו בהם כדי לספר את הסיפור – זוויות "צילום", צבעים, מעברים בין שוטים, פסקול ועוד. בחרו מוטיב אחד לשיתוף.

איסוף לאחר הצפייה

נאסוף מהקבוצה מוטיבים שונים שהם הבחינו בהם. נשאל:

- א. כיצד מוטיבים אלו תרמו למסירת הסיפור?
- ב. איזה נדבך של משמעות מוסיף הסרט על מה שמשתמע מהאנדרטה?
- ג. האם הסרט "שארית" מייצג לדעתכם את חללי נצר אחרון. מדוע?

שאלה למיטיבי לכת

- א. האם תוכלו למצוא נקודות דמיון בין הבחירות האמנותיות של יוצר הסרט ובין הבחירות האמנותיות של האמן שיצר את האנדרטה? (למשל, הבית שנחרב באנדרטה והתמונה שאמנון נושא בסרט, המיקום של האנדרטה בין הר הרצל ליד ושם ו"הנפילה" של אמנון אל ארץ ישראל).
- ב. אילו הייתם צריכים לבחור רק מופע אמנותי אחד – אנדרטה או סרט – במה הייתם בוחרים? מדוע?

חלק ג'

סיכום

ראינו שני מופעים אמנותיים (אנדרטה וסרט) לזכר חללי נצר אחרון. כל אחד מהם השתמש באמצעים אחרים כדי לספר את סיפורם הייחודי ולעזור לנו לזכור אותם.

אמנון זילברשפיץ הוא חלל אחד מבין מאות חללי נצר אחרון; סיפור אחד מבין מאות סיפורים שאיש כמעט אינו זוכר, אבל הסרט "שארית" מייצג במידה רבה את החוויה של כולם: אימת השואה, אובדן הבית והמשפחה, התלישות שחוו העולים החדשים שלא דיברו את השפה ולא הכירו את מנהגי הארץ. מלחמת העולם השנייה והשואה הסתיימו במאי 1945. רבים מהניצולים עברו מסעות קשים בדרכם ארצה דרך מחנות עקורים, הפלגה באוניות מעפילים רעועות, ולא-פעם, גם גירוש על ידי הבריטים. הם עלו לארץ כדי להתחיל מחדש וכדי להיות חלק מתקומת העם בארצו. שלוש שנים לאחר סיום מלחמת העולם השנייה והשואה, במאי 1948, פרצה מלחמת העצמאות. אותם ניצולים, שהיו אז חופשיים בארצם, נלחמו ונפלו על חירותה.

קראו שוב את שמות הלוחמים, זכרו שם אחד ושמרו את זכרו ואת זכרו של אמנון זילברשפיץ.